

LA REGENTA'DA ÖZ-FARKINDALIK OLARAK AŞK VE CİNSELLİK

Love and Sexuality as Self-consciousness in *La Regenta*

Nur Gülümser İLKER*

ÖZ

Leopoldo Alas Clarín'in *La Regenta* adlı romanı 19. yüzyıl realist İspanyol edebiyatının en önemli eserlerinden biridir. Bir kadın olarak toplumsal normların boğucu kısılcacında bir yaşam süren ve esere adını veren kahraman La Regenta (Ana Ozores de Quintanar), Clarín tarafından çeşitli açılardan ele alınması mümkün bir şekilde yaratılmıştır. Bu çalışmada, eser boyunca Ana Ozores karakterinde gözlemlenen öz-farkındalık olgusu ele alınmaktadır ve Ana Ozores'in kendi varoluşunun bilincine taşıyan belirleyici unsurların aşk ve cinsellik olduğu ifade edilmiştir. Evli bir kadın olan Ana Ozores, bir "öteki"ne duyduğu aşk vasıtasıyla daha önce hiç tanımadığı duygular yaşamıştır ve ahlaki kurallarla çerçevelenmiş çemberin dışına çıkmıştır. Genç kadın sınırın dışındayken kendi benliğini tanıma ve inşa etme fırsatı bulmuştur. Öte yandan, Ana Ozores kendi evliliğinde deneyimleyemediği cinselliği, âşık olduğu bir "öteki" vasıtasıyla yaşamıştır. O, bedensel varoluşunun ve cinselliğinin getirdiği yaşam sevinci ve keşifle ona sunulanın ötesine ulaşmayı arzulamıştır. Bu şekilde dışarıya taşarak, aslında kendi benliğini bulmuştur ve de öz-farkındalığa ulaşmıştır. Bu çalışmada Ana Ozores'in aşk ve cinsellik vasıtasıyla öz-farkındalığa ulaştığı öne sürülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Realist İspanyol edebiyatı, Leopoldo Alas Clarín, *La Regenta*, aşk, cinsellik.

ABSTRACT

Leopoldo Alas Clarín's novel *La Regenta* is one of the most important works of 19th century realist Spanish literature. Giving her name to the work, the heroine La Regenta (Ana Ozores de Quintanar), who, as a woman, lives a life in the stifling grip of social norms was created by Clarín in a way that can be handled from various perspectives. In this study, the concept of self-consciousness observed in Ana Ozores throughout the work is discussed. It is stated that the determining factors that bring the young woman to the consciousness of her own existence are love and sexuality. Ana Ozores de Quintanar, a married woman, experiences feelings she has never known before through the love felt for an "other" and moves out of the circle framed

* Dr., TED Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Temel Bilimler Birimi, Ankara/Türkiye. E-posta: gulumser.ilker@tedu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-2151-2289.

by moral rules. When outside the border, she finds the opportunity to get to know and build her own self. On the other hand, she experiences sexuality, which she doesn't have in her own marriage, through an "other", just like in love. She desires to reach beyond what is presented to her with the joy of life and discovery brought by her bodily existence and sexuality. By spilling out in this way, she will actually find her own self and reach self-consciousness. In the study, it is suggested that Ana Ozores reaches self-consciousness through love and sexuality.

Keywords: Realist Spanish literature, Leopoldo Alas Clarín, *La Regenta*, love, sexuality.

Giriş

Bu çalışmada Leopoldo Alas Clarín'in ustalıklı ve incelikli işleyerek yarattığı kahraman *La Regenta*'nın (Ana Ozores de Quintanar), aşk ve cinsellik yoluyla kendi benliğinin bilincine varması üzerinde durulmuştur. Öncelikle evrensel bir yazar olan Clarín'in yaşama ve kadına dair düşünceleri kısaca ele alınmıştır ve bu şekilde Ana Ozores de Quintanar karakterinin hangi düşünce ve fikirlerle yaratıldığı, başka hangi yorumlara açık olabileceği gösterilmiştir. Clarín'in edebi eserlerindeki açıklık¹, zaman-üstülük ve Ana Ozores'in okuyucu tarafından nasıl algılandığı ve yorumlandığı çalışmanın gidışı açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple "öz-farkındalık" kavramının ne olduğu ve birey çerçevesinde nasıl ele alınması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sonrasında "aşk"ın bir bireye ne yönlerden tesir edebileceği ve bu kavramın hangi açıdan öz-farkındalığı tetikleyen bir unsur olduğu Ana Ozores özelinden ifade edilmiştir. Daha sonra ele alınacak olan "cinsellik" kavramının; "öteki"nin bireyin kendi cinsel varoluşuyla ve bedenselliğiyle bir devinim içinde olmasının, kendi varoluşuna etki etmesi ve bir farkındalık ortaya çıkarmasını nasıl sağladığı anlatılmaya çalışılmıştır. Böylece bireyin aşk ve cinsellik yoluyla kendi benliğinin derinliklerine ulaştığı, yaşamın diğer alanlarına da taşarak genişlediği belirtilmeye çalışılacak ve bu çerçevede oluşan "öz-farkındalık" üzerinde durulmuştur.

19. yüzyıl İspanyol edebiyatının önde gelen yazarlarından Leopoldo Alas Clarín'in, realist romanı *La Regenta* çeşitli disiplinlerle iç içe olmak üzere pek çok yöntem ve kuramla incelenmiş bir eserdir. Yayınlandığı 1884 yılından bu yana önemli akademik çalışmalara konu olan *La Regenta* günümüzde dönemini ve zamanını aşan evrensel özelliğini korumaya devam etmektedir. Edebi bir eser olarak bu romanın evrensel özelliği herhangi bir

¹ Burada "recepción" (alımlama) kavramı da ifadeye uygun düşmektedir.

zamanda ve her kim tarafından okunursa okunsun farklı ve yeni bir yaklaşımın oluşmasını mümkün kılmakta, bu anlamda Clarín'in yazarlık niteliğini ve entelektüel yapısının derinliğini gözler önüne sermektedir.

Romana ismini veren genç kadın La Regenta'nın asıl adı Ana Ozores de Quintanar'dır. Annesiz büyüyen Ana Ozores, devamlı seyahat eden babasının yoğun işleri sebebiyle bakıcılar tarafından büyütülmüş ve bu sebeple çocukluğundan bu yana yalnızlık çekmiş bir karakterdir. Gençliğinin en güzel dönemlerinde Ana, bir evlilik sözleşmesi² imzalar gibi, halalarının yönlendirmesiyle Vetusta kasabesindeki saygın eski Kral Naibi (El Regente) olan Victor Quintanar ile evlenir. Fakat Victor Quintanar genç kadının babası yaşındadır. Ana Ozores'e eş olmaktan ziyade ona karşı dost ve baba konumundadır. Dolayısıyla genç kadın için bu evlilikte ne aşk ne de cinsellik bulunmaktadır. Evliliğin ilerleyen zamanlarında Ana bedeninde ve ruhunda yoğun bir tutkuyu, aşk ve cinsellik arayışını hisseder. İlk başta bedeninden doğup taşan bu duygularla savaştığı ve onlara karşı koymaya çalıştığı genç kadın, Vetusta kasabasının Don Juan'ı olarak bilinen Álvaro Mesía ile aşk yaşamaya başlar. Gayrimeşru bir ilişki kurmanın getirdiği suçluluk duygusuyla endişelerden daha baskın gelen yaşama arzusu ve heyecanı, genç kadında kendi benliğine ve ne istediğine dair öz-farkındalık oluşturur. Âşık olma ve başkası tarafından tutkuyla arzulanma, cinsel varoluşunun ve bedenselliğinin keşfi Ana Ozores'i yaşamın içine çekerek, onda daha önce hiç deneyimlememiş olduğu hisler ve düşüncelere kapı aralar. Böylece kendi bedenine, cinselliğine ve duygularına yönelik yoğun bir öz-farkındalık oluştuğunu fark eder. Bütün bunlar onda yeni düşünceler yaratırken, genç kadın hayatı ve kendi yaşamını sorgulamaya başlar. Bu süreç, onda kimi zaman bunalımlı ve kederli haller oluştursa bile, öne çıkan unsurların yaşam sevinci ve öz-farkındalık olduğu ifade edilebilir.

1. Leopoldo Alas Clarín ve Ana Ozores de Quintanar

La Regenta romanı, gayrimeşru bir ilişkinin ifşa olması, Victor Quintanar'ın yaşamını kaybetmesi ve Ana Ozores'in toplumdaki dışlanmasıyla trajik bir biçimde sonlanır. Bu trajik son pek çok araştırmacı ve yazar tarafından yazarın toplumsal normlara ve ahlaki kurallara uyum sağlamayan kahramanını cezalandırması şeklinde yorumlanmış ve bu yaklaşım sık karşılaşılmıştır.

² Bu ifade Socías Colomar'ın (2004) şu paragrafına ithafen kullanılmıştır: "Aşk evliliğinden ziyade çoğunlukla bir evlilik anlaşması olan Burjuva evliliği XIX. yüzyıl romancılarının dikkatini çekmiştir. Romanlarında gözlemleneceği üzere, Clarín evlilik kurumunu pek çok ayrıntıyla ve derinlikle inceler."

bir kabule dönüşmüştür.³ Örneğin Schifter (1982) bir çalışmasında bu durumla ilgili şöyle der: “Böyle kadınlar içsel çatışmalar yaşadıklarında onların deliliğin sınırında olarak gören toplum ve yazarlar tarafından cezalandırılırlar” (233). Bu anlayışa göre, Ana Ozores de Quintanar gibi kadınlar, çemberin dışında bir hayat sürdürdükleri için kaçınılmaz olarak kötü bir sona ulaşırlar.

Bu çalışmada ise, yazarın karakterini cezalandırma ve ona kötü bir son layık görme iddiasının aksine, onun realist bir düşünce tarzıyla didaktik ve ahlaki bir amaç gütmeyen bir tutum benimsediği iddia edilmektedir. Alas Clarín hayatın işleyiş mekanizmasını iyi anlamış, bireysel eylemlerin belli bir sistemde hangi ihtimallerle karşılaşacağını ustaca gözlemlemiştir.⁴ “Clarín karakterlerini cezalandırmaktansa, onları kendi koşulları içinde sunarak, eğilimleri ve kararlarını anlayan bir bakış açısı geliştirir.” (İlker, 2021: 62). Ana Ozores, çemberin dışına çıkma cesareti gösterdiği için, eylemlerine eş olarak olasılıklar alanı genişlemiştir. Ahlakçı ve dindar bir toplumda gayri-meşru bir ilişkinin, karakteri trajik sona sürüklemesi yazarın ahlakçı tutumuna değil, onun bu toplumsal mekanizmayı gerçekçi bir şekilde gözlemlemiş olduğuna işaret eder.

Aldaraca, Clarín’in eserlerindeki tutumu için “Laboratuvar deneyine konu olan bir organizmanın ele alınması” der (1990: 56). Yazar, karakterin eylemleri ve sonuçları arasında denklem kurar. Hukuk eğitimi alan Clarín için böyle bir neden sonuç ilişkisi kurmak oldukça anlaşılabilir. Clarín’in analizci zihnini tanıyan ve onu tek bir alana indirgemeden yorumlayan Torres Muro, yazarın hukukçu kimliğinin ona sağladığı birikimle, onun olayların sonuçlanmasında öncelikle altyapıya ve koşullara baktığını belirtir (2001: 33). Bir kadını “evin meleği”⁵ olarak kısıtlayan ve eve kapatan bir toplum yapısında onun sınırların dışında hareket etmesinin olumsuz bir şekilde sonuçlanması öngörülebilir bir olasılıktır.

Clarín’i “cezalandırıcı” bir yazar olarak kabul etmek, onun eserlerini ve yarattığı karakterleri düşünme ve ele alış şeklini daraltacaktır. Bu yaklaşım

³ Benzer yaklaşım Madame Bovary ve Anna Karanina eserlerindeki trajik sonlar için de ifade edilmiştir. La Regenta, Madame Bovary ve Anna Karanina eserlerinin karşılaştırmalı bir çalışması için bk. (URL-1; URL-2).

⁴ Navas Ocaña, Clarín’in ahlaki değerlerle kadın üzerinde baskı kuran İspanyol toplumuyla olan çatışmasını özellikle eserleri vasıtasıyla gerçekleştirdiğini belirtir: “La Regenta aile kurumunun sürüklendiği krizin, kadın düşmanı bir toplumda kadının maruz kaldığı baskının ve sanatçı ile toplum arasındaki çatışmanın edebi anlamdaki ifadesi niteliğindedir.” (2008: 144).

⁵ 19. yüzyıl İspanyol toplumunda kadını “evin meleği” olarak nitelendiren anlayışa dair bir çalışma için bk. (Jago, 1994; Aldaraca, 2005).

dolayısıyla zaman üstü sayılacak bu eserin farklı yorumlanışlarını da engelleyecektir. Lissorgues, Clarín'in her ruh eğilimine açık büyük bir düşünür olduğunu söyler (1996: 5). Yazar, bireyi tek bir kanala hapsetmez ve onun pek çok olasılığa açık oluşunu yansıtır. Bu konuyla ilgili yazdığımız tezimizde bu durumu şöyle özetlemiştik: "Ruhun eğilimlerini tek tanrılı dinlerin ve Kartezyen düalist düşüncenin hiyerarşik değerlendirmesine tabi tutmayan Clarín, insanda bunların çok ötesinde bir karmaşa ve çeşitlilik görerek, bütün bunları anlayan ve kabul eden bir yaklaşım benimser." (İlker, 2021: 62).

Lissorgues şöyle der: "Cinsiyetler arası ayırım neden oluşur? Çünkü Clarín'e göre kadınla erkek aynı değildir. Üstün ya da aşağıda da değildir. Kadın farklıdır" (1996: 101). Bu tutumuyla yazarın, romanında kadını hiyerarşik bir yapının ötesine taşıdığı görülür. Kadın söz konusu olduğunda, Clarín realist bir yazar olarak yarattığı karakterlerle, toplum mekanizmasının işleyişine yönelik gözlemci yanını açıkça göstermiştir. Yazar romanda bir kadının ahlaksızlığını ve günahını aktarmaz. O, bir kadının cinsel varoluşuna, hazzına, arzularına, bedenselliğine ve tutkularına dair düşünmeye teşvik eden geniş ve zaman üstü bir içerik yaratır. Socías Colomar (2004) Clarín'in yarattığı kadın karakterlerin hayatın içinden gerçeklik taşıyan bireyler olduğuna işaret ederek şöyle der: "Ulaşılamayacak denli ideal bir kadın figürü yoktur". Bu anlamda Clarín'in yarattığı kadınlar yaşamın tam içinden bireylerdir. Lissorgues, Clarín'in *La Regenta* romanında "dindarlık ve eve hapsolmuş olan kadınlık" kavramını açarak, kadını kısıtlı alanlardan çekip çıkardığını söyler (1996: 104). López Férez'e göre ise, bu romanda Clarín tarafından kadının cinselliği ve cinsel özgürlüğü konuşulabilir kılınmıştır (2010: 276). Kadına başka varoluş ve hissetme imkânları sunan yazar, okuru da farklı açılardan düşünmeye ve yorumlamaya davet eder.⁶

Sobejano (1991) Clarín'in kadını toplumsal normlar içinde sıkışmış bir şekilde ele aldığı yazınsal kaygısının dönemsel bir moda olmadığını, daha ziyade hayata dair bir duruşun ürünü olduğunu belirtir. Clarín de edebi eserlerin incelenmesinde gözlemlendiği aynılığı ve tekrarı ön planda tutarak, "sürekli ve monotonlaşmış bir tekrar olan edebiyat"ın sabit tutulmasını eleştirir

⁶ Bu konuyla ilgili İspanyol romancıların eserlerinde aşk, kimlik ve dönüşüm unsurlarını ele aldığı yazısında Katarzyna Moszczyńska-Dürst'ün, Luce Irigaray'a referansla söylediği şu ifade önem taşır: "Irigaray'ın şu meşhur eleştirisi ataerkilliğin hâkim olduğu yazma ve okuma geleceğinin ötesinde bir yaratım ve yorumlama imkânı için yeni yollar bulmanın ihtiyacına yöneliktir" (2017: 155).

(1890: 204).⁷ Bu açıdan, yazarın kendi düşüncesi ve tutumu olarak bir eserin yeniden üretilebiliyor olması önemlidir. Navas Ocaña (2008) şöyle der: “Ana Ozores’in benliği sonsuz sayıda metinler-arası çalışmalarla iç içe olan bir arayış sürecidir. Eserde kendisi ayrıntıyla örneklenir fakat anlamı ve çıkarımı son tahlilde okuyucu belirleyecektir.” Okurun yorumlamasıyla yeniden ve farklı şekillerde ele alınabilecek olan *La Regenta*, 19. yüzyıl İspanyol toplumunda ahlaki kuralların ve normların çemberinden çıkarak kendi varoluşunu keşfeden bir kadın olarak okunabilmektedir.

Çalışmada bu çizgi takip edilecek ve Ana Ozores karakteri aşkı ve cinselliği keşfederek öz-farkındalığa ulaşmış bir kadın olarak tahlil edilecektir. Yazar, Ana Ozores de Quintanar’ı toplumsal kabulün dışındaki eylemlerle ve duygularla buluşturarak, çeşitli varoluş imkânlarını okura göstermeyi amaçlamaktadır. İster doğaya ve yaşama yönelik bakış açısıyla olsun, ister kendi arzularının dış dünyaya taşın hevesi olsun, acı dolu bir geçmişe sahip olmasına rağmen Ana yazar tarafından yaşam dolu bir karakter olarak çizilmiştir. Socías Colomar (2004) bununla ilgili şöyle der: “Ana Ozores yaşam ve güç dolu bir kadının temsilidir. Yazar onun karakterini en ince ayrıntılarına kadar önemli psikolojik tahliller içerisinde sunar.” Nihayetinde Clarín, okuyucuya pek çok şeyin yanında Ana’nın uyanışını, kendi benliğini buluşunu ve dünyaya açılışını anlatmaktadır; yani genç kadının öz-farkındalık sürecini gözler önüne sermektedir. Bu keşfin, bu öz-farkındalığın Ana’da aşk ve cinsellik üzerinden nasıl oluşabildiğinin izlerini sürmek eseri güncel ve evrensel yaparken, hem okuyucuların hem de edebiyat eleştirmenlerinin esnek bir düşünce çerçevesinde esere bakmalarını da mümkün kılacaktır.

2. Öz-farkındalık

19. yüzyılın kapalı İspanyol toplumunda kadın, ataerkil bir işleyiş içinde dar bir yaşam sürmektedir. Evin dışında etkin bir rolü bulunmayan kadına annelik, sadık bir eş, yuvanın koruyucusu gibi kısıtlı kimlikler verilmiştir.⁸ Bu kimliklerin dışında bir yaşam sürmek toplumsal normların karşısında durmakla denk sayıldığından “ahlaksızlık” olarak değerlendirilmiştir. Bu durumda dar bir yaşamsal alanı olan kadın için çemberin dışına çıkmak toplumdan dışlanmayı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla böyle bir toplumda

⁷ Faúndez (2012) buna koşut olarak Clarín’in eserlerinde devamlı olarak üretilebilecek bir öz-nellik ve “recepción” (alımlama) bulunduğunu söyler.

⁸ Benzer şekilde “Aziz Meryem”, “kutsal anne” gibi tanımlamalar kullanılmıştır. Kadının 19. yüzyıl İspanyol toplumundaki yeriyile ilgili bk. (Roca Roca & Alcázar y Morris, 2013; Pardo Bazán, 1999; Jagoe, 1994; Aldaraca, 2005).

kadın için tek tip bir varoluş şekli mevcuttur; Ciplijauskaitė'nin ifadesiyle toplumsal normlarla örülü hapsedilmiş bir varoluştur bu (1984: 48).

La Regenta romanında Ana Ozores karakteri toplumun kadın için belirlenmiş olduğu rolü “otomatik” olarak kabul etmek durumunda kalır. Çocukluğundan bu yana bakıcıları ve halaları topluma uygun olacak şekilde onu gütmüşlerdir. Romanda bununla ilgili “sınırları aşmamak, herkesin olduğu gibi olmak” ifadesi kullanılır (Clarín, 1984: 396). Fakat Ana evlendiğinde ve ölesiye kadar sürmesi beklenen bu evlilikte aşkın ve cinselliğin mümkün olamayacağını gördüğünde çemberin sınırlarına sürüklenir.⁹ O, aşk ve cinsellik sayesinde daha önce hiç tatmadığı duyguları ve eylemleri deneyimler; böylece düşünce akışında farklı bir yöneliş oluşmaya başladığını hisseder. Ana Ozores değişmeye/dönüşmeye başlar. Toplumun onun için dayatmış olduğu kimliğin ötesinde bir varoluş imkânı görür. Kendi hislerinin, bedenselliğinin, arzularının ayırımına varmaya başlayan ve bunları tanıyarak peşinden gitmek isteyen genç kadında öz-farkındalık ortaya çıkmaya başlar.

“Öz-farkındalık” kavramı¹⁰ için Goleman “öz-bilinç” (auto-conciencia) kavramını kullanarak şu tanımlı yapar: “Öz-bilinç bireyin kendi duyguları, duygusal gücü ve zayıflıkları, ihtiyaçları ve dürtülerine dair derin bir farkındalık taşıması anlamına gelir” (2019: 3). Benzer şekilde Babkok'tan aktaran Peña-Marín “öz-yansıtma” (auto-reflexión) ifadesini kullanarak şöyle der: “Bireyin kendinin farkına vardığı, bir özne haline geldiği temel kapasite olarak kendi benliğini düşünmesidir. Öz-yansıtma, konuştuğu dil veya herhangi bir anlam sistemi içerisinde kişinin kendini düşünmesi ve kendisi için bir nesne inşa etme yeteneği olarak tanımlanabilir.” (1987: 15). Öyleyse öz-farkındalık bireyin kendi içinde neler olup bittiğinin ayırımına varması, arzularını ve ihtiyaçlarını ön plana koyması ve kendisine “otomatik” olarak aktarılan rollerin dışında bir varoluşa meyiletmesi olarak düşünülebilir.

Ana Ozores toplumsal normların baskısını yoğun bir şekilde hissederken, kadına özgün bir varoluş imkânı veren yönelimlerde bulunur. Kısıtlanmış davranışlardan ve rollerden sıyrılıp, yaşamak istediklerinin peşinden

⁹ Bu durum, elbette bu kadar basit ve tek yönlü bir şekilde gerçekleşmez. Çocukluğundan bu yana yaşadıkları, o süreçlerdeki gözlemleri, hayata ve insana dair bakışı arka planda işler. Bu, değişimin gerçekleşmesi için uygun koşulların oluşmaya başladığını gösterir. Bununla ilgili ayrıntılı bir çalışma için bk. (İlker, 2021).

¹⁰ “Öz-farkındalık” ifadesi kimi araştırmacılar tarafından “öz-bilinç” (auto-conciencia), “öz-tanım” (auto-conocimiento), “öz-düşünme” (auto-reflexión), “öz-dikkat” (auto-atención), “öz-tahlil” (auto-análisis) gibi terimlere denk düşecek şekilde kullanılmıştır. Bk. (Antonio Jiménez, 1999; Peña-Marín, 1987).

gitmeyi seçer. Bu süreç sancılı olsa da, yeni dünyanın getirdikleri eskisine göre daha yaşam doludur. Dolasıyla arzularına ve isteklerine ket vurmaya-rak, pek çok şeyi göze alarak yolunu belirler. “La Regenta ahlaki öğretilerin parçalandığını görüyordu. İçinde artık o tanıdığı Ana yoktu” (Clarín, 1984: 549). Genç kadın parçalanan ahlaki öğretilerle birlikte, kendi olabilme alanının daha fazla genişlediğini görür. Sınırlandırılmış alanın ötesi ona kendisi olabilme imkânını sunmaktadır. Çemberin içinde kalırsa, yüzyıllardır süren bir tekrarın parçası olacaktır. Dışına çıkarsa, geleneksel toplumu karşısına almanın son derece zorlayıcı ve sancılı olacağını bilerek, kendi benliğini bulacaktır.¹¹ Genç kadın için öz-farkındalığın getirdiği varoluş heyecanı diğer pek çok sıkıntıya değer gibi görünmektedir. Buna, Pozuelo Yvancos, “Soyutlayan bir öz-farkındalık alanı” der (2007: 409). Öz-farkındalığa erişmek geleneksel topluma uyum sağlayamamak ve toplumda yer edinmemek olarak anlaşılabilir. Ana Ozores’de durum bu şekilde gelişmiştir. Ataerkil bir toplumda kadın olarak kendi benliğini bulmanın peşine düşer genç kadın. Bu, toplumun da tetiklediği bir unsur olarak düşünülebilir. Sıkıştığı noktada sızacak ve akacak bir yapı kadın üzerinden ifşa olmaktadır. Valdivieso, “öz-tanıma” kavramını kullanarak şöyle der: “Kadınların bir başkasına bağımlı hale getirildikleri, aynı zamanda yeni bir kadınlık kavramının da ortaya çıktığı, geleneksel kodların tekrardan gözden geçirilmesi gerektiği bir durum ortaya çıkıyor: Öz-farkındalık” (2003: 155). Bu açıdan bakıldığında baskıcı bir kültürde, kadının öz-farkındalığının nasıl oluştuğunu düşünmek önem taşır. Romanda şöyle bir paragraf geçer:

Bazı günler uyandığında neşeli düşünceler yerine biraz huzursuzluk, karamsarlık ve pişmanlık hissediyordu. Fakat hemen sonrasında bunlara önem vermemeye çalışarak, yaşamının amaçlarını devam ettirmeye yönelik olan güçlü arzusunu tatmin etmek üzere, benimsediği gerçekçi duygularla toparlanıyordu (Clarín, 1984: 581).

İfade edildiği üzere, toplumun baskıcı işleyişinden kopmak zor bir süreçtir. Ana Ozores bazen karamsarlık, huzursuzluk ve pişmanlık hisseder. Fakat zihninde oluşan o umut verici arzular ve yaşama yönelik heyecan onu ayakta tutmayı başaracak yoğunluktadır. Ataerkil bir toplum içinde bir kadının normlarla mücadele ederek kendi bireyselliğini ve öz-farkındalığını

¹¹ Bu konuyla ilgili Lastra Paz, Ana Ozores’in toplumsal önyargılar karşısında bireysellik aradığını söyler (2017: 97). Bu cümle, şu şekilde yorumlanabilir: Ana Ozores toplumsal normlar ve önyargıların arasında bir şekilde özgün bireyselliğini bulacağı bir yol aramaktadır.

seçmesi Ana karakteri üzerinden açıkça okunmaktadır.¹² Sonraki başlıklarda inceleneceği üzere genç kadında öz-farkındalığını tetikleyen unsurlar aşk ve cinsellik olarak düşünülmektedir. Bu iki unsur da kişinin kendi içine kapanıp toplumsal ortamdaki durumla mümkün olmaz.¹³ Aşk ve cinsellik kişinin dışarıya genişlediği durumda oluşabilir ancak.¹⁴ Öyleyse bir başkası (öteki), bireyin kendi öz-farkındalığı için bir gerekliliktir. Peña-Marín şöyle der: “Birey [...] ötekiyle ilişkisi vasıtasıyla kendini inşa eder. Bireyde gözlemlenen bu durum öz-farkındalığa uzanır” (1989: 161). Bireyin başkalarıyla olan ilişkisi (aile, arkadaş, sevgili vb.) onun kendisini inşa etmesinde ve kendini tanımasında belirleyici unsurlardır.¹⁵ Benzer şekilde Bajtin’den aktaran Peña-Marín şunu da ekler: “Bireyin kendi bilincini oluşturan en önemli etkenler onun ötekiyle olan ilişkisinden doğar”. Yani, “öz-tanım daima bir başkası aracılığıyla gerçekleşir” (1989: 17). Öyleyse Ana Ozores, kaçınılmaz olarak bir “öteki”nin¹⁶ bulunması gerektiği aşk ve cinsellik çerçevesinde yoğun duygularla kendi benliği keşfeder. Bu yaklaşımdan yola çıkıla-

¹² Daha önce belirtildiği gibi roman trajik bir sona sahiptir. Dolayısıyla kadının çemberin dışına çıkışına ve öz-farkındalığa ulaşmasına dair yapılan yorumlar eleştiriye açık olabilir. Fakat burada önemli olan süreçtir; sürecin beraberinde ne taşıdığıdır. Bir yaşantının ve eylemin olduğu “nokta” ya da sonlandığı “yer” değil de; süreç içinde gözlemlenen değişimler ve dönüşümler çalışmanın ana düşüncesi kapsamında önem taşır. Sonuçtan ziyade; süreç önemlidir veya belirleyicidir. Bu konuda Deleuze ve Guattari’nin köksap (rizom) kavramı fikir vericidir. Bk. (Deleuze & Guattari, 2005). Ayrıca aşk ve cinsellik kavramlarında sonuçtan ziyade sürecin ne denli belirleyici olduğuna dair bk. (Comte-Sponville, 2015).

¹³ Roman boyunca geleneksel normların ve ahlaki öğretilerin yoğun olarak işlediği bu ataerkil toplumda, kocası tarafından arzulanmayan Ana Ozores’in “aşkı” ve “cinselliği” gayrimeşru bir ilişkide bulması durumu görülür. Kendi özgün varoluşunun peşinden gitmek isteyen bir kadın için bu, anlaşılır bir duygu olarak düşünülebilir.

¹⁴ Bununla ilgili Foucault’nun şu ifadesi önem taşır: “Ötekinin bana dokunmasının verdiği zevk bedenimi açar. [...] Hazlar bedeni ötekilere açarak dünyaya yayılır. Böylelikle, hazlar bedenlerin daha fazla yer kaplamasını sağlar.” (2016: 206).

¹⁵ Hatırlatmakta fayda vardır ki, Ana Ozores’in ailesi ve arkadaşları, işi/uğraşısı yoktur. Belki de bu sebeple aşkın ve cinselliğin onun kendini bulmasında bu denli etkili olması anlaşılır bir durumdur. Hâlihazırda aşk ve cinsellik kavramları çemberin dışında kalan unsurlar olarak sayılabilir. Bu da, Ana Ozores’te tetiklenen öz-farkındalığın yoğunluğu konusunda belirleyici olabilir.

¹⁶ Metinde bireyin kendi öz-farkındalığına ulaşması yolunda bir “öteki”nin varlığına ihtiyaç duyulmasının ifade edilmesi, meşru ya da gayrimeşru, ne şekilde olursa olsun, dışarıya doğru bir genişlemenin zorunlu olduğunu belirtmek için dile getirilmektedir. Kapalı bir toplumda, bir kadının “öteki” ile olan teması olumsuz olarak değerlendirilmeye müsaittir. Özellikle aşk ve cinsellik üzerinden varılan bir öz-farkındalık, doğal işleyişi gereği toplumsal normların dışında kalan bir “ötekiyle teması” önceleyecektir. Bu durum, aynı zamanda geleneksel bir toplumda kadının öz-farkındalığa ulaşmasının ne kadar katmanlı ve zor olduğunu da gözler önüne sermektedir.

rak aşağıdaki bölümlerde öncelikle aşk duygusunun, ardından da cinselliğin Ana Ozores'i nasıl öz-farkındalığa yönlendirdiği ele alınmıştır.

3. Aşk

19. yüzyılın kapalı İspanyol toplumunda, bir kadın olarak Ana Ozores de Quintanar için önceden belirlenmiş yaşayış şekli ve davranış biçimleri aşk kavramı devreye girdikten sonra yavaş yavaş önemini kaybetmeye başlar. Hem toplumsal yaşamında hem de evliliğinde son derece yalnız olan ve toplumsal normların baskısı altında boşucu bir hayat yaşayan Ana için aşk, dönüşüm ve uyanış niteliğindedir. Aşkın genç kadının dönüşümündeki tesiri-ne geçmeden önce bu kavramın ne olduğunu ifade etmek gerekir¹⁷. Yela Garcia (2000) şöyle bir tanım yapar: “Aşk kişilerarası ve cinsel olarak oluşan düşünceler, hisler, güdülenmeler (motivasyon), bedensel tepkiler, çeşitli davranış biçimleri ve duyguların dışavurumundan oluşan bir bileşendir”. Fromm ise şöyle der: “Aşk, insanın içindeki etkin güçtür. İnsanı benzerlerinden ayırıp ‘öteki’ne bağlayarak sınırları aşan bir güçtür” (2000: 27). Bu tanımlamalar açısından bakılırsa, aşk bireyin ötekiyle ilişki içinde kendi benliğinden dışarıya doğru açılmasını ve özgün bir benlik oluşturmasını sağlayan bir unsur olarak düşünülebilir.

Yukarıda dile getirilen bu ifadelere uygun olarak, Ana Ozores dar ve kısıplılaşmış olandan çıkıp genişlemeye ve böylelikle kendi içsel derinliğini keşfetmeye/inşa etmeye yönelir. Yakupoğlu şöyle der: “Aşk insanın varlığının temel bir gereksinimine yanıt veriyordu. İnsan yalnızlığından, bunalımından aşk yoluyla kurtuluyordu. Toplumdan kaçan insanlar aşka sığınıyorlardı. İnsanla toplum arasında bir boşluk vardı ve bu boşluğu aşk dolduruyordu. [...] Aşk bir meydan okumaydı” (2004: 16-17). Öyleyse genel anlamda toplumunda karşısında duran bir unsurdur aşk. Çünkü aynılık ve tekrarın karşısında durarak, farklı olana doğru meyleden bir yapı sunar. Toplumdaki ataerkil ve baskıcı yapının ürettiği aynı varoluş ve davranış biçimlerinin aksine aşk, bireyin edilgen aynılığını kırarak bir dönüştürücü olarak ele alınabilir. Bu anlamda aşk toplumsal normların ve ahlaki kodların karşı cephesinde bulunur. Bu yaklaşımdan yola çıkarak denebilir ki, Ana'nın aşkla karşılaştığında deneyimleyeceği dönüşüm, kolay bir süreç olmayacaktır. Fakat zihninde uyanan ve onu sorgulamaya sevk eden düşünceler yardımıyla genç kadının çekincelerinin üstesinden geleceği gözlemlenir.

¹⁷ Sellés (2013) aşkı farkı türler olarak ele alır. Tutku, cinsel içgüdü, egoizm vs. gibi çeşitli şekillerde ele alınmış aşk kavramının derlenmiş ayrıntılı bir çalışması için bk. (Sellés, 2013).

Ana Ozores, evleninceye kadar kendisine söylenenlerin dışına çıkmamıştır ve sonra da uygun görülen biriyle evlendirilmiştir. Kendisine her koşulda evliliğini devam ettirmesi dayatılmış olan genç kadın, daha önce hiç tatmamış olduğu duyguları deneyimleyince zihninin derinliklerinden yüzeye çıkmaya başlayan yeni düşüncelerle birlikte hayatı, insanı ve yaşantısını sorgular hale gelir. Elbette yeni karşılaştığı bu duygular ve düşüncelerle öncelikle ne yapacağını bilemez ve bu süreç kendisinde gördüğü değişimi anlama çabasına götürür onu. Hiç tanımadığı duygu olan aşk konusunda tedirgin hisseder. “Bir kere bile herkesin konuşup durduğu, tiyatro eserlerinin, romanların, hatta tarihin bile konusu olmuş aşkın hazlarını tatmamıştı. Aşk, uğruna yaşamaya değecek yegâne şeydi. Bunu duymuş ve pek çok kez de okumuştur. Fakat hangi aşk? Neredeydi bu aşk? Aşkı tanımıyordu” (Clarín, 1984: 193). Aşkı tanımayan ve bu sebeple aşk konusunda ne yapacağını bilmeyen Ana bu süreçte ne yapmasını ve nasıl hissetmesi gerektiği konusunda gelgitler yaşar. Fakat zamanla yeni deneyimler onun aşkın beraberinde getirdiği eylemleri bilinçli olarak istemesini sağlayacaktır. “Akli başında bir şekilde düşünürken, kafa karıştırıcı bir şekilde iyi hissetmesine şaşırıyordu. Aslında ahlaki kurallara inanırdı. Kendisini suçlu, açıkça suçlu hissetmeliydi” (Clarín, 1984: 637). Görüldüğü gibi genç kadının içinde yeşeren bu duygular hiç beklemediği bir şekilde onu rahatsız etmemekte, hatta daha ileri gitmesini sağlayacak bir yoğunluk taşımaktadır. İlk defa kendi arzularına dönüp ne hissettiğini anlamaya çalışır. “Bunun çok güçlü bir tutku olarak, canlı ve yoğun hazların kaynağı olduğunu bilemezdi. Fakat şimdi bunları keşfetmişti. Bu yeni duyguların yakıcı tadının keyfini çıkarmak istiyordu” (Clarín, 1984: 320).

Ana, sınırların dışına çıktığının farkında olmasına rağmen, içine girdiği bu yer ona bir yaşam sevinci vermektedir. “La Regenta düşüyor ve düşüyordu; ama mutluydu. Bu düşüşün getirdiği baş dönmesini iliklerine kadar hissediyordu” (Clarín, 1984: 581). Bu yüzden genç kadın geri adım atmaz. Çekincelerine rağmen arzu ettiği yolda ilerlemeyi seçer. İlk defa deneyimliyor olduğu aşkın beraberinde getirdiği bu yeni dünya onu kendine çekerken, kendisine dair daha önce düşünmemiş ve farkına varmamış olduğu yönleri etkin hale getirir. Aşkın beraberinde getirdiği bu haz, onun korkularını, tereddütlerini ve toplumsal normların ağırlığına göğüs germesini sağlar. Artık geri dönüşü olmayan ve tamamen kendini adamak istediği bir noktadadır. “Şimdiye kadar tehlikeli bir düşmanmış gibi bastırdığı düşünceler ve hisler zincirlerini kırmışlardı; ruhu ayaklanmıştı. [...] La Regenta'nın içinde hissettiği şey hazdı” (Clarín, 1984: 327). Genç kadının şimdiye kadar tehlikeli bir düş-

manmış gibi bastırıldığı düşünceler ona yaşadığını hissettiren, kendisini fark etmesini sağlayan, hayatı ve kendi yaşamı üzerine düşünmesine sevk eden unsurlardır. Aşk, genç kadında bu dönüşümü sağlamaktadır. Aynı zamanda Ana Ozores'in kendi içine ve yaşamın olasılıklarına dönmesini sağlayan aşkın getirdiği haz da belirleyicidir.

Merton'dan aktaran Hooks "Aşk kişisel bir devrimdir" der (2018: 177). Ana'da kontrol edemediği bir şekilde ortaya çıkan aşk onun için bir devrim niteliğindedir. Çünkü hiç sorgulamadan kabul ettiği ahlaki kodlar onu yaşama sevincinden ve kendiyile olan bilinçli ilişkisinden alıkoymaktadır. Bunca sene korkarak uzak durduğu çemberin sınırları ve ötesi, onun aslında kendini keşfedeceği bir alandır. Büyük bir coşkuyla sınırın ötesine geçtiğinde ve orayı keşfettiğinde, artık bilinçli bir şekilde orada olmayı seçmiştir. Fromm'dan aktaran Hooks aşkın bir karar, bir irade olduğunu söyleyerek, bu duygunun bir tür benliği genişletme iradesi olduğunu ekler (2018: 163). Feminist düşünürün bu yaklaşımına göre ifade edilecek olursa, Ana Ozores aşk tarafından dönüştürülmek ve yeni benliğinin gücüne teslim olmak için eski benliğini feda etmeyi seçer. Benzer şekilde Peña-Marín, aşk kavramının genç kadında yeni bir benlik oluşumunu başlattığını söyler (1989: 161); "yeni bir ben" der (1989: 166). Öyleyse Ana, yeni bir "ben"e geçiş sürecinde aşk sayesinde yavaş yavaş öz-farkındalığa ulaşacaktır ve seçimlerini bu doğrultuda yapacaktır.

Ortega y Gasset, aşkı işaret ederek, seven kişinin bilinçli yaşamının çok zenginleştiğini ve yoğunlaştığını söyler (2014: 38). Ona göre aşk sayesinde varlığa yoğunluk katılır. Bu yaklaşıma benzer şekilde Akaş, aşkın bireyin büyümesini ve derinleşmesini sağladığını söylerken şu cümleyi kullanır: "Şu uzay zaman aralığında (aşk), Can'a varlığını hissettiriyor" (1995: 70). Bireyin varoluşunun ayırımında olması, duygularına ve düşüncelerine yönelik derinlik taşıması öz-farkındalıktır. Bu durum Ana Ozores'in dönüşümünde gözlemlenir. Onun yavaş yavaş öz-farkındalığa evrilmesi, yaşadığı yoğun aşk duygusuyla artık ne yapmak isteğine ve ne yapmak istemediğine dair karar vermesini sağlar. Ana Ozores, aşkı seçer. Dolayısıyla çemberin dışında olmayı, yani toplumun karşısında olmayı seçer. Elbette korkuları ve tereddütleri vardır. Korkuları ve tereddütleri olsa bile, davranışları ve seçimleri bakımından belirleyici duygular olmayacaklardır.

Romandaki şu cümle Ana Ozores'in yaşadığı aşk konusunda ve verdiği kararlar doğrultusunda ne denli belirleyici olduğunu göstermektedir: "Eğer

aşk buysa, bu bir iksirdi.¹⁸ Alevden bir atmosferdi, gizemli bir delilikti. Ondan kaçmak mümkün değildi; bütün zehirleriyle onu tatmaktan daha büyük bir macera olamazdı” (Clarín, 1984: 339). Öyleyse Ana, dönüşüm yaşarken, çemberin dışında olmanın ve toplumsal normların karşısında durmanın getireceği sorunların farkında olarak, bilinçli bir şekilde aşktan yana durur. Bu genç kadın için, içinde bulunduğu durumun olumsuz yanlarının farkında olmak, geleceğe dair öngöründe bulunmak ve seçim yapıyor olmak açık bir şekilde öz-farkındalıktır. Ana Ozores artık yalnız kendisi için kararlar alabilmektedir. Schmid “Aşk yalnızca duygulardan oluşmaz” der (2017: 80). Ona göre aşk aynı zamanda bir karardır. Karar alabilmek, düşünce sürecini gerektirir. Düşünmek, tahlil etmek ise, bireyin kendi içine dönmesini sağlayan yadsınamaz bir unsur olarak nitelendirilebilir.

Eserdeki şu cümle genç kadının yaptığı seçim konusunda fikir vermektedir: “Hayatın bir ölü gibi yaşanması çok tuhaftı. Çünkü aşk, gençliğin bir hakkıydı” (Clarín, 1984: 332). Ana Ozores, aşkı buluncaya kadar geçen ömrünün, kendine dayatılanı kabul etmekten ibare olduğunu sanmıştır ve edilgen bir şekilde geçtiğinin ayırımına varır. Fakat genç ve yoğun duygular yaşayan bir kadın olarak aşkın peşinden gitmenin ve içinden taşan duyguları özgürce yaşamının bir hak olduğunu düşünmektedir. Kendine ait, deneyimleriyle oluşan özgün düşüncelere sahiptir genç kadın. Bütün bunlar, onun bu süreç boyunca öz-farkındalığa ulaştığını gösterir. Fernández Rius’a göre aşk derin bir içsellik keşfi yaratabilmektedir (2004: 32). Ana aşk sayesinde kendini tanır¹⁹. Benzer şekilde Schmid aşkın bireyin kendini tanımasını ve bireyde yeni bir benliğin oluşup gelişmesini sağladığını söyler (2017: 80). Kendi öznesinin farkına varmak, öz-farkındalıkla yeni düşünce ve davranışlara

¹⁸ Eserde, bu sözcüğün karşılığı olarak İspanyolca “filtro” sözcüğü kullanılmaktadır. “Filtro” İspanyolcada öncelikle “süzgeç”; dar kapsamlı olarak ise “iksir”, “büyülü içecek”, “kutsal içecek” anlamlarında kullanılmaktadır.

¹⁹ Bu çalışmanın üçüncü bölümünde ele alındığı üzere, Díaz Ponce (2009) aşk deneyiminin getirilerinden söz ederken, bireyin “öteki” vasıtasıyla içsel yoğunluğunu oluşturduğunu söyler. Yani bir “öteki”nin varlığı, aşk ve öz-farkındalık konusunda göz ardı edilemez bir unsurdur. Bir başkasına duyulan aşk sayesinde kişinin kendini tanıması önem taşır. Bununla ilgili Díaz Ponce “Bireyin kendisini diğerinin vasıtasıyla tanıması” der ve aşk sayesinde kişinin hem dünyaya açıldığını, hem âşık olunan kişi vasıtasıyla kendini tanıdığı vurgular (2009: 26, 37). Bu açıdan, eserde genç kadının âşık olduğu Don Álvaro Mesía’nın baskın varoluşu genç kadının tutkuları konusunda son derece belirleyici olduğu söylenebilir. Öte yandan Simmel ise, “öteki” kavramını odağın biraz dışında tutarak, aşkı kişinin kendi içsel varoluşuyla ilişkilendirir ve aslında âşık olunan nesnenin bu konuda çok da belirleyici olmadığını söyler. Dışsal nesne, kişinin kendi potansiyelini ve mekanizmasını harekete geçirir; görevi budur (1995: 163). Öyleyse bu, hâlihazırda bir potansiyeli harekete geçiren bir “öteki”dir.

yönelmek, bu sayede varoluşunun, hislerinin ve arzularının ayırımında bir yaşam idame ettirmek başkahramanda aşk sayesinde oluşan ve açıkça gözlemlenen durumlardır. Aşk, genç kadını edilgen, hareketsiz, duyguların ve düşüncelerin baskılandığı dar yaşamından çıkartıp kendini ve yaşamı derinlemesine soluyacağı bir katalizör görevi görmüştür. Bu şekilde düşünlüdüğünde aşk, Ana Ozores'te öz-farkındalık oluşturan bir unsurdur. Öz-farkındalığı oluşturan bir diğer unsur olarak düşünülen cinsellik, aşağıdaki başlıkta ele alınmıştır.

4. Cinsellik

Eserin yazıldığı yüzyılda kadına yönelik bakış açısı göz önünde bulundurulursa, özellikle cinselliğin kadın açısından son derece sorunlu bir kavram olduğu söylenebilir. Cinsellik özellikle Ortaçağ'dan bu yana, aynı şekilde 19. yüzyıl İspanyol toplumunda da genel anlamda yasaklarla, günahlarla ilişkilendirilip ahlaki kurallarla baskılanmıştır. Söz konusu kadın olduğunda daha katmanlı bir baskı ve ahlakçı bir tutumla karşılaşılır. Kadının cinselliği, yok sayılan, bastırılması gereken, dile getirilmeyen, yoldan çıkararak şeytani bir güç olarak kabul edilmiştir. Navas Ocaña şöyle der: 19. yüzyılın kadın düşmanı toplumu kadın cinselliğini sorunlu, çelişkili ve suçla iç içe bulur (2008: 145). Dolayısıyla kadın, cinsellik söz konusu olduğunda yok sayılır ve dışlanır.

Ana Ozores de Quintanar aşkın ve cinselliğin bulunmadığı evliliğinde benliğinden uzak bir varoluşta sıkışmıştır. Bedensel potansiyelinin, bedensel arzularının baskılandığı ve yok sayıldığı bu evlilikte genç kadın var olduğunu hissedemez hale gelir. Genç kadın cinselliğe dair pek çok şey okumuş ve duymuştur; bedenlerin birleştiği bu cinsel eylemde kutsal bir şeylerin bulunduğunu varsayar. Hizmetçisinin sevgilisiyle olan ilişkisine gizlice tanık olduğunda cinselliğe dair olan bu düşüncesi dile getirilir: “Gördüğü yalnızca erotik bir sahne değildi; kutsal bir şeydi. Ruhu, evrensel iyiliğin en yüksek düşüncelerine ve en saf hislerine ulaşıyordu”²⁰ (Clarín, 1984: 341). Henüz

²⁰ Bu alıntı Spinoza'nın cinsel eylemlere yönelik yaptığı yorumla iç içe düşünölmeye müsaittir. Spinoza bedene ve ruha iyi geldiği sürece cinsel eylemlerin yanlış bir şey olmadığını söyler. Bkz. Spinoza (2016). Elbette bu alıntıda kullanılan kutsal sözcüğü Spinoza'nın düşüncesinde tekrardan ifade edilebilir: Aşkın bir “kutsallık” ya da aşkın bir “evrensellik” olarak değil de; alıntının ikinci cümlesinde daha iyi ifade edilmiş şekliyle bireyin ruhuna, düşüncelerine ve hislerine ulaşan içkin bir kutsallık olarak belirtilebilir. Öte yandan Jean-Luc Nancy'nin şu sözündeki bedenin aşkınlaşması, aslında yine bireyin içkin anlamda genişlemesi olarak düşünölmelidir: “Haz, bedeni sınırsızlaştırır. Haz bedenin aşkınlaşmasıdır” (2016: 66). Bu, bedenin içkin anlamda genişlemesi olarak düşünöldüğünde, bireyi öz-farkındalığa taşıyan bir unsur olarak nitelendirilebilir.

kendisinin deneyimlemediği bir olguya karşı, ahlaki öğretilerin aksi yönde bir düşünceye sahip olması genç kadının kendi benliğinin keşfine yönelik eğilimine dair fikir vermektedir. Benzer şekilde eserdeki şu cümle de önemlidir: “Hazzın verdiği kahkahaları duyuyorum. Bunların hiçbiri benim tanıdığım duygular değil” (Clarín, 1984: 179). Tanımadığı bir duyguya yönelik olumsuz yaklaşımı ve merakı, genç kadının farklı olanı keşfetme arzusuna da işaret etmektedir. Bilinmeyene, tanınmayana yönelik bu keşif isteği hem kendi içine hem de dışarıya doğru bir genişleme arzusu anlamına gelmektedir.

Ana Ozores, Don Álvaro Mesía ile ilişki yaşamaya başladığında daha önce deneyimlemediği bedensel hazlara ulaşır. Cinsel eylemlerle yavaş yavaş kendi bedensel ve cinsel duyularının, dolayısıyla da varoluşunun farkına varmaya başlar. Eserde şu soru sorulur: “Bedeninin kaprislerini doyumak ve duygularının getirdiği narin tatların keyfini çıkarmak istiyor muydu?” (Clarín, 1984: 590). Bedeni ve duyuları yeni bir hazzın ve yeni arzuların eşliğindedir artık. Bedeninden taşan kaprisleri doyumak ve bu hazzı doyasıya yaşamak ister Ana. Onun için, yeni bir yaşam heyecanı ve güdülenmesi oluşmaya başlamıştır. Fakat ilk etapta içinden taşan bu hazzın ve sevincin yoğunluğundan çekinir. Kontrol edemediği, yönetemediği bu cinsel varoluş hali onun bilincinin en derinlerine yerleşmiş olan ahlaki öğretilerle savaşıyor. “Don Álvaro’nun bilmediği şey [...] La Regenta’nın onu neredeyse her gece düşünüyor oluşuydu. [...] Tatmin olmuş tutkuların ağırlığıyla uyandığında, daha önceden hiç tanımadığı doğanın kurallarına karşı çıkmaya çalışıyordu” (Clarín, 1984: 322). Fakat ifade edildiği gibi “doğanın kuralları” ve dolayısıyla insan olmanın en temel getirisi olarak bedensel ve cinsel olanın verdiği haz ahlaki öğretilere ağır basacaktır. Başkahraman gün geçtikçe geleneksel bir toplumda özellikle kadın için yok sayılmış ve sertçe bastırılmış olan bedensel hazların ve arzuların kendisine öğretiliği gibi “yanlış” ve “kötü” olmadığını düşünecektir. Henüz deneyimliyor olduğu bu farklı duygulanımlar genç kadının kendisine dayatılmış olan yasakların ve baskıların karşısında durmasını sağlayacaktır. Eserdeki şu paragraf bu anlamda önem taşır:

Saklamaya çalışmadan ona zevkle baktığında, ona arzularının ve hazzın gizli kapısını açtığında artık hiç pişmanlık duymuyordu. Kendisinin hazdan kayıp gitmesine ve düşmesine izin veriyordu. Bu haz adeta talihinin acı ağırlığından ve geçmişte yaşadığı adaletsizliklerden aldığı bir intikamdı. [...] Bu, yeni bir şeydi; bir rahatlamaydı. İsteyerek elde ettiği ve organlarında hissettiği, kemiklerinde

ve damarlarında taze bir nefes gibi dolaşan yeni bir şeydi (Clarín, 1984: 326).

Bu alıntıda, özellikle “isteyerek elde ettiği” ifadesi önem taşır. Öyle ki, Ana Ozores küçüklüğünden beri geleneksel toplumunun simgesi haline gelmiş halalarının ve dadılarının baskıcı güdümüyle ve yönlendirmesiyle edilgen bir şekilde yaşamıştır. İlk defa olarak kendisinin ne istediğini ön planda tutar ve farkında/bilinçli olarak seçimini yapar. Cinsel olanın verdiği hazzı ve bedenindeki bu yoğun dönüşümü “istediğini bilerek” elde etmiştir. Ahlaki öğretilerin ve toplumsal normların dayatmasından sıyrılarak kendi varoluşundan türeyenin peşinden gitmeyi seçer. Comte-Sponville şöyle der: “Geriyeye onu (cinselliği) yaşamak, üstlenmek ve nihayet mümkünse ondan bir özgürlük payını ele geçirmek kalır” (2015: 135). Ana’nın kendi bedeni ve cinselliği konusunda yaptığı tam olarak bu olmuştur. Farkında/bilinçli olarak yaptığı bu seçiminde özgürlük yadsınamaz bir şekilde okunabilir halde dir. Öte yandan üstteki alıntıda dile getirilen “talihinin acı ağırlığı”, “geçmişte yaşadığı adaletsizlikler” ifadeleri genç kadının duygusal ve bedensel mahrumiyetine işaret eder. Bu mahrumiyet şu alıntıda da açık bir şekilde okunmaktadır: “Tekrardan temas içine giriyordu. [...] bilinmez, yepyeni duygular, tedirgin edici bir telaş ve bütün bedenine yayılmış bir susuzluk hissediyordu. Uzaktan gelen yumuşak, tatlı bir müzik gibi, Mesía’nın aşkının ayrıntılarını anımsıyordu” (Clarín, 1984: 575). Bu paragraftaki “bütün bedenine yayılmış bir susuzluk” ifadesi bir kadın olarak başkahramanın bunca sene baskılanmış ve yok sayılmış olan arzularının onda ne denli bir mahrumiyet, susuzluk ve yokluk yarattığını göstermektedir. Bedensel ve duygusal hazzın olmadığı yerde, kuraklık ve susuzluk bulunmaktadır. “Yaşamsal bir değer olarak cinselliğin keşfi” der Forcano (1996: 69). Bunca mahrumiyetten sonra, Ana Ozores yaşama tutunacak bir sebep bulur. Cinsellikte bulunduğu şey, ahlaki öğretilerle baskılanmış olan yaşamsal bir değerdir; yaşam sevincidir. Paris, cinsellik sayesinde gerçekliğin dayattığı sınırların aşılmaya mümkün hale geldiğini söyler (2016: 111–112). Ana cinsellikte bulunduğu haz ve duygularla toplumsal normların, dayatılan kuralların ötesine geçme imkânı bulmuştur.

Ana Ozores’in sınırın ötesine geçmesi, kendi içsel benliğinde genişlemesi anlamına gelir. Çünkü ahlaki kuralların ve toplumsal normların baskın bir şekilde işlediği çemberin içinde kalırsa kendi benliğinin farkında olmadığı ve kendi benliğini gerçekleştiremediği bir yaşam sürdürecektir. Genç kadın cinsellik vasıtasıyla sınırın ötesine geçtiğinde, burada bulunmak istediğini anlar. Ne istediğinin ve ne istemediğinin ayrımındadır artık. Ahmed cinsel

temasla bedenın “öteki”ne, yani dünyaya açıldığını söyler ve bu şekilde bedenin sınırın dışına çıkarak genişlediğini belirtir (2017: 206). Beden sayesinde gerçekleşen bu içsel genişleme bireyin öz-farkındalığa ulaşması ve kendi varoluşunun bilincinde olmasıdır. Bu yaklaşıma benzer olarak Fernández Rius, cinselliği kişinin kendini gerçekleştirmesi ve genişletmesi olarak yorumlar (2004: 28). Bireyin bilinçli bir şekilde kendi bedeniyle ve kendi hisleriyle ilgili olarak yaptığı eylemler, kişinin kendini gerçekleştirmesidir.

Ana Ozores de Quintanar kendini bulmak/inşa etmek, varoluşunun farkında olmak, baskıcı kurallara boyun eğmeden kendi isteklerinin peşinden gitmek isteyen bir kadındır. Bu yolda onun sınırın ötesine geçerek öz-farkındalığa ulaşmasını sağlayan cinsellik yadsınamaz bir önem taşır. Şöyle der Paris: “Cinsellik seksten çok daha fazlasıdır. Cinsellik, hazzin ötesinde her bireyin [...] belli bir olgunluğa varmasını, ötekinin farkının bilincine varmasını ve bununla birlikte itkileriyle başa çıkabilmesini, eksikliklerini ve sınırlarını kabul etmesini sağlar. Sonuç olarak cinsellik hayatın kaynağıdır” (2016: 16). Devamında Paris, şunu da ekler: “Arzularının bilincinde olabilmek ve onlara sahip çıkmak kişinin kendine kattığı bir değerdir” (2016: 48). Öyleyse eserin başkahramanı genç kadın aslında kendini bulma ya da inşa etme, öz-farkındalığa varma sürecinde varoluşuna bir anlam ve değer katma çabasıdır. Cinsellik üzerinden elde edilen öz-farkındalık bireyin baskıcı toplumsal yaşamında kendisi için bulduğu bir değere dönüşür. Bu ifadeye yakın olmak üzere Foucault şöyle der: “Cinsel etkinlik ve hazlar bir varoluş kipi olarak ortaya çıkar” (2016: 124). Sonuç olarak Ana Ozores, cinsel varoluşuyla ve eylemleriyle hem içsel hem de dışa dönük anlamda genişleyerek, kendi benliğinin farkına varan bir kadın olarak geleneksel ve baskıcı bir toplumun boğucu yaşantısında umut verici bir varoluş imkânı olarak okunmaktadır.

Sonuç

19. yüzyılın en önemli realist İspanyol romancılarından biri olan Leopoldo Alas Clarín’in *La Regenta* romanında başkahraman Ana Ozores de Quintanar ahlaki normların baskıcı bir şekilde işlediği bir toplumda bir kadın olarak öz-farkındalığa ulaşan önemli bir karakter olarak okunmaktadır. Genç kadın eserde verildiği şekliyle kendi arzularının, isteklerinin peşinden gitmek isteyen ve kendi benliğinin farkında olarak seçimler yapabilen bir kadın olarak çizilmiştir. Kadın varoluşunun yok sayıldığı ve baskılandığı bir toplumda, bir kadın olarak geleneksel normların karşısında durarak öz-farkındalığa ulaşan Ana Ozores için belirleyici olan unsurlar aşk ve cinsellik olarak düşü-

nülmüştür. Başkahramanın vardığı öz-farkındalık noktasının aşk ve cinsellik sayesinde mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Yoğun ve daha önce deneyimlenmemiş bir duygu olarak ortaya çıkan aşk vasıtasıyla Ana Ozores, bir bireyin çok farklı duygular yaşama potansiyeline tanıklık eder. Gayrimeşru bir anlamda elde ettiği aşk duygusu onun yaşamı, gelenekleri, kadına yönelik baskıcı normları sorgulamasını ve kendi içine dönmesini sağlamıştır. Bu denli yoğun duyguların ve deneyimlerin ayırımına varan genç kadın için aşk kavramı onun kendi varoluşunu gerçekleştirmesini sağlayan bir unsur olarak nitelendirilmiştir.

Bir diğer yandan, genç kadının öz-farkındalığa ulaşarak kendi varoluşunu gerçekleştirmesini sağlayan unsurun cinsellik olduğu görülmektedir. Özellikle kadın bedenselliğinin ve cinselliğin baskılandığı ve “kötülendiği” bir toplumda, bir kadının cinsellik vasıtasıyla kendi benliğini tanıması/inşa etmesi önem taşır. Ana Ozores, öncelikle kendi bedensel varlığının ayırımına varır. Kendi bedenini tanıma fırsatı bulur. Ardından “ötekine” açılarak cinsel varoluşunun farkına varır. Bedensel ve cinsel anlamda arzu ettiği ve aldığı haz onun kendisiyle ve yaşamla ilgili olarak ayrıntılı düşünmesini olanaklı kılar. Cinsellik, başkahraman için öz-farkındalığa ulaşarak kendi bedensel varoluşunu keşfetmesini sağlamıştır.

Ana Ozores de Quintanar toplumsal normları karşısına alarak aşkı ve cinselliği olduğu gibi yaşamış ve belli bir öz-farkındalık seviyesine ulaşmıştır. Burada bireyin kendini gerçekleştirmesinin ve ulaştığı özgürlüğün önemine ışık tutulmaktadır. Bütün bu süreç Ana Ozores’in kendisini inşa ederek, kendisini bulduğu bir keşiftir. Farkında olmak, kendisi olmak, var olmak kavramları özellikle söz konusu toplumda özellikle bir kadın açısından ne kadar büyük bir mücadele gerektirdiğini gösterir. Şöyle der Unamuno (2009): “Daha fazla, daha fazla, her seferinden daha fazla kendim olmak istiyorum. Kendim olmaktan vazgeçmek istemiyorum. [...] Görünen ve görünmeyen her şeye yakın olabilmek, sınırsız ve zaman üstü olana erişmek istiyorum”. Sonuç olarak, Unamuno’nun bir son olarak ele alınan bu ifadesine eşdeğer şekilde; her seferinde kendi olmayı, görünen ve görünmeyen her şeye yakın olmayı, sınırsız olana ulaşmayı ve zaman üstü hale gelmeyi seçen Ana Ozores, Leopoldo Alas Clarín’in usta kalemle öz-farkındalık sahibi bir kadın olarak sınırsız ve zaman üstü bir karaktere dönüşmüştür.

Kaynakça

- Ahmed, S. (2017). *Duyguların Kültürel Politikası*. Çev. Sultan Konut. İstanbul: Sel Yayınları.
- Akaş, Cem (1995). “Aşk= f(karanlık)”. *Cogito: Aşk*, 4: 64–70.
- Aldaraca, Bridget A. (1990). “El Caso de Ana Ozores: Histeria y Sexualidad en *La Regenta*”. *Asclepio*, 42: 51–61.
- Aldaraca, Bridget A. (2005). *El Ángel del Hogar: Galdós y la Ideología de la Domesticidad en España*. Trad. V. Ramós. Madrid: Editorial Antonio Machado.
- Ciplijauskaitė, Birute (1984). *La Mujer Insatisfecha. El Adulterio en la Novela Realista*. Barcelona: Edhasa.
- Clarín, Leopold A. (1890). “La Cuestión en 1890”. *La Publicidad*.
- Clarín, Leopold A. (1984). *La Regenta*. Madrid: Sarpe Editorial.
- Comte-Sponville, Andre (2015). *Cinsellik, Aşk ve Ölüm*. Çev. Canan Özatalay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (2005). *A Thousand Plateaus*. Trans. B. Massumi. London: University of Minnesota Press.
- Díaz Ponce, Rodrigo A. (2009). *El Amor Como Principio Ético del Ser Humano*. Tesis de Licenciado de Filosofía. Santiago de Chile: Universidad de Chile.
- Faúndez, Edson (2012). “Realismo e Indeterminación (Aproximación Teórico – Crítica). El Caso de *La Regenta* de Leopoldo Alas Clarín”. *Ateneo*, 505: 103–120.
- Fernández Rius, Lourdes (2004). “Amor y Sexualidad: Algunos Desafíos”. *Universidades*, 28. 21–33.
- Forcano, Benjamin (1996). *Nueva Ética Sexual*. Valladolid: Editorial Trotta.
- Foucault, Miche (2016). *Cinselliğin Tarihi*. Çev. Hülya U. Tannöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fromm, Erich (2000). *El Arte de Amar*. Barcelona: Paidós.
- Goleman, Daniel (2019). “El Primer Componente de la Inteligencia Emocional”. *Autoconciencia*. Eds. Rodríguez A. & Reverté R. Trans. X. A. Fernández. Barcelona: Editorial Reverté, 1–11.
- Hooks, Bell (2018). *Hep Aşka Dair*. Çev. Umur İda. İstanbul: Nota Bene.

- İlker, N. Gülümser (2021). *La Regenta ve Doña Perfecta'da Toplum ve Kadın*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jagoe, Catherine (1994). *Ambiguous Angels: Gender in the Novels of Galdós*. Berkeley: University of California Press.
- Jiménez, J. Antonio (1999). "Autoconciencia, Personalidad Sana y Sistema Autorreferente". *Anales de Psicología*, 15(2): 169–177.
- Lastra Paz, Silvia C. (2017). "La Regenta y Madame Bovary en una Lectura Feminista y Socialista: Au fil de la vie de Eulalia de Borbón". *Letras*, 74–75: 89–101.
- Lissorgues, Yvan (1996). *El Pensamiento Filosófico y Religioso de Leopoldo Alas Clarín*. Oviedo: Grupo Editorial Asturiano.
- López Férez, Juan A. (2010). "La Tradición Clásica en La Regenta de Leopoldo Alas Clarín". *CFC: Estudios Griegos e Indoeuropeos*, 20: 261–291.
- Moszczyńska-Dürst, Katarzyna (2017). *De las Intimidaciones Congeladas a los Marcos de Guerra: Amor, Identidad y Transición en las Novelistas Españolas*. Sevilla: Padilla Libros Editores y Libreros.
- Nancy, Jean-Luc (2016). "Haz Bedeni". *Cogito: Jean-Luc Nancy, Felsefe'de Eros*, 85: 60–66.
- Navas Ocaña, M. Isabel (2008). "La Regenta y los Feminismos". *Estudios Filológicos*, 43: 141–154.
- Ortega y Gasset, Jose (2014). *Sevgi Üstüne*. Çev. Yurdanur Salman. İstanbul: YKY.
- Pardo Bazán, Emilia (1999). *La Mujer Española y Otros Escritos*. Madrid: Ediciones Catedra.
- Paris, Ghislaine (2016). *Cinselliğin Önemi*. Çev. Zeynep Hürmüz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Peña-Marín, Cristina (1987). *La Regenta, Documento Histórico Contemporáneo. Metodología y Análisis de las Relaciones Sociales*. Doctoral Thesis. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- Peña-Marín, Cristina (1989). "Subjetividad y Temporalidad en el Relato". *Le Temps du Récit. Recontres 3*. Madrid: Casa de Velázquez, 157–167.
- Pozuelo Yvancos, Jose Maria (2007). "Semiótica del Espacio en la Novela: el Capítulo XIII de la Regenta". *Teoría-Crítica Homenaje a la Profesora Carmen Bobes Naves*. Eds. M. A. Garrido Gallardo & E. Frenchilla Díaz.

- Madrid: Editorial Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), 402-411.
- Roca Roca, Eduardo & Alcázar y Morris, Federico (2013). “La Mujer en el Entorno de Galdós”. *Galdós y el Siglo XX*. VIII Congreso Internacional Galdosiano, 450-475.
- Schifter, Sara E. (1982). “La Loca, la Tonta, la Literata: Women’s Destiny in Clarín’s La Regenta”. *Theory and Practice Feminist Literary Criticism*. Edits. G. Mora & K. S. Van Hoof. Michigan: Biligual Press/Editorial Bilingual, 229-241.
- Schmid, Wilhelm (2017). *Aşk*. Çev. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sellés, J. Fernando (2013). “El Amor: Pasión, Sentimiento, Estado? Revisión de Relevantes Tesis del Siglo XX”. *Endoxa: Series Filosóficas*, 32: 107-131.
- Simmel, Georg (1995). “Aşk Üzerine Parçalar”. Çev. B. Gülmez. *Cogito: Aşk*, 4, 167-187.
- Sobejano, Gonzalo (1991). *Clarín en Su Obra Ejemplar*. Madrid: Editorial Castalia.
- Sociás Colomar, Margarita M. (2004). “Otras Heroínas de la Narrativa del XIX. La Mujer en los Cuentos de Clarín”. *Leopoldo Alas “Clarín” en su Centenario (1901-2001): Espejo de una Época*. Coord. M. P. García Pinacho & I. Pérez Cuenca. Madrid: Universidad de San Pablo.
- Spinoza, Benedictus (2016). *Etika*. Çev. Hilmi Ziya Ülken. Ankara: Dost Kitabevi.
- Torres Muro, Ignacio (2001). “Clarín Jurista”. *Boletín de la Biblioteca del Ateneo*, 11.
- Unamuno, Miguel D. (2009). *Del Sentimiento Trágico de la Vida*. Salamanca: Fundación Antonio de Castro.
- URL-1: Olías, Teresa A. (2019). “La Infidelidad de la Mujer en la Novela de Fines del Siglo XIX”. *Acalanda*. <https://acalanda.com/2019/01/08/la-infidelidad-de-la-mujer-en-la-novela-de-fines-del-siglo-xix/> (Erişim: 23.12.2021).
- URL-2: López Mondéjar, L. “Histeria, Literatura y Psicoanálisis: Ana Kareninda, Ana Ozores y Emma Bovary”. *Átopos*. http://www.atopos.es/images/documentos/histeria_literatura_psicoanalisis.pdf (Erişim: 08.01.2022).

- Valdivieso, Teresa (2003). “Carme Riera: Una Indagación Crítica”. *Confluencia: Revista Hispánica de Cultura y Literatura*, 19(1): 92-102.
- Yakupoğlu, M. Mukadder (2004). “Batı Düşüncesinin Temel İkilemi Olarak Aşk ve Cinsellik”. *Doğu Batı: Aşk ve Batı*, 27: 12-26.
- Yela Garcia, Carlos (2000). *El Amor Desde la Psicología Social. Ni Tan Libres Ni Tan Racionales*. Madrid: Pirámide.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarın Notu: Bu makale Prof. Dr. Nil Ünsal danışmanlığında Nur Gülümser İlker tarafından yazılan ve savunulan “La Regenta ve Doña Perfecta’da Toplum ve Kadın” (2021) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Teşekkür: Yazar, tez danışmanı Prof. Dr. Nil Ünsal’a teşekkür eder.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Author’s Note: *This article was produced from the doctoral thesis titled “Society and woman in La Regenta and Doña Perfecta” (2021) written and defended by Nur Gülümser İlker under the supervision of Prof. Dr. Nil Ünsal.*

Acknowledgment: *The author thanks to his thesis advisor Prof. Dr. Nil Ünsal.*

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*